

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.09.2013, sp. zn. 23 Cdo 251/2012, ECLI:CZ:NS:2013:23.CDO.251.2012.1

Číslo: 17/2014

Právní věta: Skutečnost, že Ústavní soud s účinností od 1. 4. 2011 zrušil ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř., nebrání odvolacímu soudu v tom, aby po uvedeném datu případně změnil usnesení soudu prvního stupně, jež není usnesením ve věci samé.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.09.2013

Spisová značka: 23 Cdo 251/2012

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podmínky řízení, Postoupení pohledávky

Předpisy: § 104 odst. 2 o. s. ř.

§ 107a o. s. ř.

§ 220 odst. 3 o. s. ř.

§ 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v B r n ě u s n e s e n í m z e d n e 2 9 . 4 . 2 0 1 1 n e v y h o v ě l n á v r h u ž a l o b c e , a b y n a m í s t o p ů v o d n í h o ž a l o b c e v t o m t o r í z e n í (J . H .) v s t o u p i l ú č a s t n í k : O b ě a n s k é s d r u ž e n í P T N .

Své rozhodnutí odůvodnil tak, že vzhledem k neexistenci veřejně přístupného rejstříku občanských sdružení nelze bez dalšího zjistit statusové otázky týkající se konkrétního občanského sdružení, tedy zda sdružení v rozhodné době existuje, kdo je za sdružení oprávněn jednat a jakým způsobem či kdo je statutárním orgánem sdružení a v návaznosti na to hodnotit konkrétní úkony občanského sdružení (v poměrech souzené věci smlouvu o postoupení pohledávky ze dne 5. 4. 2011 a generální plnou moc ze dne 4. 4. 2011, souhlas nového účastníka se vstupem do řízení). Žalobce tyto skutečnosti žádným způsobem nedoložil, soud tedy neměl tyto skutečnosti za osvědčené. Přitom se jedná o skutečnosti, které soudu brání v tom, aby mohl rozhodnout kladně o návrhu dle ustanovení § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

K o d v o l á n í ž a l o b c e V r c h n í s o u d v O l o m o u c i u s n e s e n í m z e d n e 1 8 . 8 . 2 0 1 1 u s n e s e n í s o u d u p r v n í h o s t u p n ě z m ě n í l t a k , ž e s e p ř í p o u š t í v s t u p O b ě a n s k é h o s d r u ž e n í P T N n a m í s t o d o s a v a d n í h o ž a l o b c e .

Za důvodnou považoval námitku žalobce, že soud prvního stupně zamítl návrh na procesní nástupnictví z jiných důvodů, než které formuloval ve své výzvě. Výzvou ze dne 19. 4. 2011 totiž neuložil nově nastupujícímu subjektu, případně žalobci, doložit listiny prokazující právní subjektivitu nově navrhaného žalobce. Výpisem dat z informačního systému občanských sdružení v ARES a z výpisu registru ekonomických subjektů Českého statistického úřadu v ARES žalobce prokázal registraci nově navrhaného žalobce a současně doložil jeho Ministerstvem vnitra ČR ověřené stanovy. Těmito listinami žalobce řádně doložil právní subjektivitu nově navrhaného vstupujícího subjektu do řízení na straně žalobce. Žalobce doložil právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva, neboť doložil smlouvu o postoupení pohledávky ze dne 5. 4. 2011, uzavřenou mezi J. H. a Občanským sdružením PTN, doložil originál plné moci, kterou nově nastupující sdružení udělilo JUDr. R. A., advokátovi, který za dosavadního i nově nastupujícího žalobce podal návrh na změnu žalobce dle ustanovení § 107a o. s. ř., z čehož lze nepochybně dovodit souhlas toho, kdo vstupuje do řízení na místo dosavadního žalobce. Odvolací soud tedy uzavřel, že byly splněny zákonné předpoklady pro připuštění procesního nástupnictví podle ustanovení § 107a odst. 1 a 2 o. s. ř. a napadené rozhodnutí podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. b) o. s. ř. změnil.

Proti usnesení odvolacího soudu, v celém jeho rozsahu, podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost odvozuje z ustanovení § 239 odst. 2 písm. b) o. s. ř., uplatňujíc dovolací důvody dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř., tedy že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Podstatnou vadu řízení vedeného u Vrchního soudu v Olomouci spatřuje dovolatelka v tom, že napadeným rozhodnutím podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (které cituje) změnil usnesení soudu prvního stupně, ačkoliv k takovému postupu nebyl oprávněn. Upozorňuje, že citované ustanovení zcela zřetelně dopadá výlučně na ta usnesení, jimiž bylo rozhodnuto ve věci samé. V projednávané věci se však o takový druh usnesení nejedná. Připomíná, že na usnesení, jimiž nebylo rozhodováno ve věci samé, pamatovalo ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř., které však bylo s účinností od 1. 4. 2011 zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 16/09](#), publikovaným ve Sbírce zákonů pod č. 48/2010 Sb. V době vydání napadeného usnesení tedy neexistovalo žádné zákonné ustanovení, jež by umožňovalo odvolacímu soudu změnit usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé.

K druhému vymezenému dovolacímu důvodu dovolatelka uvádí, že z dokumentů předložených žalobcem v řízení před soudem prvního stupně, ani z obsahu stanov občanského sdružení (které původní žalobce přiložil ke svému odvolání), není dle jejího mínění možné ověřit, kdo je statutárním orgánem občanského sdružení, tedy kdo je oprávněn jménem tohoto sdružení jednat. Údaj o tom, která konkrétní fyzická osoba je statutárním orgánem občanského sdružení, nelze zjistit ze žádné veřejně přístupné databáze. Nelze tedy s jistotou uzavřít, zda plnou moc udělenou JUDr. R. A., advokátovi, podepsala jménem občanského sdružení k tomu oprávněná osoba. Vznikají tedy pochybnosti, zda úkony učiněné tímto advokátem skutečně představují projev vůle občanského sdružení. Tyto pak mají zásadní vliv na posuzování existence smluvního vztahu (smlouvy o postoupení pohledávky) mezi původním a novým žalobcem.

Otázku existence smlouvy o postoupení pohledávky považuje za otázku odlišnou od žalobcem i odvolacím soudem zdůrazňovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu (rozhodnutí uveřejněné pod č. 31/2004 a 61/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu), týkajících se posuzování platnosti smlouvy, jež má vést k připuštění procesního nástupnictví. V projednávané věci totiž nevznikly pochybnosti jen o platnosti smlouvy o postoupení pohledávky, ale pochybnosti o tom, zda občanské sdružení smlouvu o postoupení pohledávky vůbec uzavřelo.

Dovolatelka je rovněž názoru, že nebyla splněna ani další podmínka procesního nástupnictví, a to souhlas nového žalobce se vstupem do řízení. Nelze totiž přihlížet k prohlášení JUDr. R. A., advokáta,

že nový žalobce souhlasí se svým vstupem do řízení, když oprávnění M. K. (který svým jménem podepsal občanským sdružením udělenou plnou moc advokátovi) k jednání za nového žalobce nebylo soudem prokázáno.

Dále žalovaná nesouhlasí s tím, jak odvolací soud právně posoudil výzvu soudu prvního stupně ze dne 19. dubna 2011. Naopak se ztotožňuje s tím, že soud prvního stupně měl za to, že žalobce této výzvě nevyhověl.

Další pochybení odvolacího soudu pak žalovaná spatřuje v tom, že právní subjektivitu nového žalobce měl za prokázanou výpisem z informačního systému ARES. Podle jejího názoru mají tyto výpisy toliko informativní charakter a nemohou nahradit povinnost účastníka řízení prokázat právní existenci dotčeného subjektu.

S ohledem na výše uvedené dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce se k dovolání žalované vyjádřil tak, že považuje výklad předestřený žalovanou v dovolání za nesprávný. Cituje náleží Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS 16/09](#) uvádí, že jakkoliv sice Ústavní soud zrušil celé ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř., tak z výroku jeho náleží i celého odůvodnění se podává, že Ústavní soud nezpochybnil přípustnost změny procesních rozhodnutí odvolacím soudem. Ze skutečnosti, že ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř. bylo Ústavním soudem zrušeno en bloc nelze dovodit nepřipustnost toho, aby odvolací soud změnil procesní rozhodnutí soudu prvního stupně. Je toho názoru, že umožňuje-li o. s. ř. odvolacímu soudu změnit meritorní rozhodnutí, které je nepochybně vážnější než rozhodnutí procesní, nutno argumentací a maiori ad minus dospět k závěru, že odvolací soud může změnit i rozhodnutí procesní.

Co se týče rozsahu a kvality dokazování v případě rozhodování o procesním nástupnictví upozorňuje na rozsáhlou a konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, na niž poukázal již ve svém odvolání.

Nesouhlasí dále s argumentací žalované týkající se výzvy soudu prvního stupně ze dne 19. 4. 2011. Odkazuje přitom na judikaturu nejvyšších soudních instancí, dle níž případné výzvy směřující k účastníkům řízení musí být srozumitelné a určité.

Se zřetelem k době vydání usnesení odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení - v souladu s bodem 7. čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2012.

N e j v y š š í s o u d usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání bylo podáno včas a osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. b) o. s. ř. a opírá se o způsobilé dovolací důvody dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Žalovaná předně namítá vadu řízení spočívající v tom, že odvolací soud napadeným rozhodnutím podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. b) o. s. ř. změnil usnesení soudu prvního stupně, ačkoliv k takovému postupu neměl zákonnou oporu.

Podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. b) o. s. ř. odvolací soud změní rozsudek nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, jestliže nejsou splněny podmínky pro jejich potvrzení (§ 219) nebo zrušení (§ 219a) a jestliže po doplnění nebo zopakování dokazování je skutkový stav věci zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout. Pojem „věc sama“ je v právní teorii i v soudní praxi vykládán jednotně

jako věc, která je tím předmětem, pro něž se řízení vede; v řízení, v němž má být rozhodnut spor o právo mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení žalobce a žalovaného, je tedy věcí samou nárok uplatněný žalobou, o němž má být v příslušném řízení věcně rozhodnuto (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 1997, sp. zn. [2 Cdon 774/97](#), publikované pod číslem 61/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, případně usnesení téhož soudu ze dne 28. 8. 1997, sp. zn. 2 Cdon 484/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 11/1997 pod poř. č. 88).

Rozhodnutí o návrhu na připuštění, aby do řízení namísto dosavadního žalobce vstoupil nový účastník podle ustanovení § 107a o. s. ř. je rozhodnutím výlučně procesní povahy, které věcně neřeší práva a povinnosti účastníků uplatněná žalobou, a není tedy rozhodnutím ve věci samé.

Občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 3. 2011 připouštěl i změnu (odvolacím soudem) usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé, a to v ustanovení § 220 odst. 3. Podle tohoto ustanovení, ve znění účinném do 31. 3. 2011, platilo, že nejsou-li podmínky pro potvrzení usnesení, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření, nebo jiného usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé, nebo pro jejich zrušení podle § 219a odst. 1, odvolací soud je změnil.

Citované ustanovení bylo s účinností dnem 1. 4. 2011 zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 16/09](#), publikovaným ve Sbírce zákonů pod čl. 48/2010 Sb.

Důvody zrušení ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř. nálezem ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 16/09](#), publikovaným ve Sbírce zákonů pod čl. 48/2010 Sb. vztáhl Ústavní soud přitom jen na případy, v nichž odvolání směřuje proti usnesení soudu prvního stupně, kdy byl návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut nebo odmítnut nebo kterým bylo řízení o návrhu zastaveno, a odvolací soud dospěje k názoru, že toto usnesení má být změněno tak, že se návrhu alespoň částečně vyhová.

Skutečnost, že Ústavní soud s účinností od 1. 4. 2011 zrušil ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř., nebrání odvolacímu soudu v tom, aby po uvedeném datu případně změnil (jinak než tak, že sám nařídí předběžné opatření) usnesení soudu prvního stupně, jež není usnesením ve věci samé.

Ústavní soud k uvedené otázce navíc v poslední době např. v usnesení ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. [II. ÚS 1493/13](#) dovodil, že je pravda, že po zrušení § 220 odst. 3 o. s. ř. není možnost změny usnesení, které nebylo vydáno ve věci samé, výslovně uvedena v zákoně. Na druhou stranu, dodává Ústavní soud, jestliže soud nemůže postupovat podle § 219 ani podle §219a o. s. ř., nelze, i vzhledem k dalším okolnostem případu, který Ústavní soud projednával a v němž odvolací soud změnil procesní rozhodnutí soudu prvního stupně, a při dodržení zásady rovnosti účastníků, považovat tamní postup odvolacího soudu (založen na jinak nežádoucí analogii) za zásah do ústavně zaručených práv stěžovatelky. Ústavní soud přitom rozhodoval ve věci, v níž bylo rozhodnuto soudem prvního stupně o předběžném opatření, tedy typově o nároku, kterého se týkal samotný nálezn Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 16/09](#), jímž bylo ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř. zrušeno.

Dovolací námitka, že odvolací soud změnou usnesení soudu prvního stupně, rozhodujícího o procesním nástupnictví podle § 107a o. s. ř., zatížil řízení vadou, která by sama o sobě mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci podle § 241a odst. 3 o. s. ř., je proto nedůvodná.

Dalšími námitkami potom dovolatelka zpochybňuje odvolacím soudem učiněné právní posouzení otázky, zda byly splněny zákonné podmínky pro připuštění vstupu nového žalobce do řízení na místo žalobce dosavadního podle ustanovení § 107a o. s. ř.

Dovolatelce nelze přisvědčit, zpochybňuje-li prokázání právní subjektivity postupníka. Právní subjektivita navrhovaného nového žalobce byla dostatečně prokázána stanovami občanského sdružení s doložkou registrace, vyznačenou Ministerstvem vnitra České republiky.

Stejně tak je nedůvodnou námitka dovolatelky, že odvolací soud dospěl k nesprávnému právnímu

závěru o zamítnutí návrhu na procesní nástupnictví soudem prvního stupně z jiného důvodu, než které formuloval ve své výzvě. Soud prvního stupně vyzval žalobce, aby ve stanovené lhůtě předložil soudu úplné podklady pro rozhodnutí o jeho návrhu na změnu žalobce, zejména aby předložil plnou moc nabyvatele práv (postupníka) a dále pak originál smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 5. 4. 2011 včetně všech příloh k této smlouvě. Usnesení o nevyhovění návrhu žalobce dle ustanovení § 107a o. s. ř. však soud prvního stupně odůvodnil tak, že žalobce žádným způsobem nedoložil, zda sdružení v rozhodné době existuje, kdo je za sdružení oprávněn jednat a jakým způsobem či kdo je statutárním orgánem sdružení, a s ohledem na to nemá soud tyto skutečnosti za osvědčené.

Jestliže měl soud prvního stupně pochybnosti o právní subjektivitě nově navrhovaného žalobce – Občanského sdružení PTN a o tom, zda M. K. (v plné moci označen jako jednatel sdružení) je oprávněn jednat jménem Občanského sdružení PTN, tedy zda je oprávněn za uvedené sdružení zmocnit advokáta k zastupování v daném soudním řízení, bylo namístě, aby vůči právnické osobě (sdružení) učinil dotaz, ze kterého bude vyplývat, oč se soudu jedná. Je přitom porušením účelu občanského soudního řízení, nejsou-li jeho účastníci vyčerpávajícím způsobem soudem uvědomováni o povaze jeho dotazů, v důsledku čehož netuší, jakými úvahami je soud veden, a nemohou tak předvídat jeho další postup v řízení (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 283/03](#)). Je proto správný závěr odvolacího soudu, že soud prvního stupně zamítl návrh na procesní nástupnictví z jiného důvodu, než který formuloval ve své výzvě.

Přílehuavou však dovolací soud shledává námitku dovolatelky, že z dokumentů předložených žalobcem v řízení před soudem prvního stupně, ani z obsahu stanov Občanského sdružení PTN, není možno ověřit, kdo je statutárním orgánem tohoto sdružení, čímž vznikají pochybnosti, zda plnou moc udělenou JUDr. R. A., advokátovi, podepsala jménem občanského sdružení k tomu oprávněná osoba a zda tedy úkony učiněné tímto advokátem skutečně představují projev vůle občanského sdružení.

Jestliže odvolací soud nevyzval Občanské sdružení PTN postupem dle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř. k odstranění nedostatku průkazu k jednání za právnickou osobu, zatížil řízení procesní vadou, která za následek nesprávné rozhodnutí ve věci mít mohla (§ 241a odst. 2 o. s. ř.).

Vzhledem k naplněné dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 o. s. ř., když odvolací soud nevyzval Občanské sdružení PTN postupem dle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř. k odstranění nedostatku průkazu k jednání za právnickou osobu, nezbylo Nejvyššímu soudu než usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).